

Geçmişin Gerçek "Dev"leri Dinozorlar

Jurassic Park filmi bugüne dek seyretilenlerin varsa seyretilmenizi öneririm. Aranızda "Yazıya başlar başlamaz bu film de nereden çıktı?" diye düşünenleriniz varsa hemen söyleyeyim: bu yazı dinozorlar üzerine. Aranızda hâlâ dinozor nedir bilmeyenler için şöyle tanıtırım: Bir dinozor, çok eskiden yaşamış çok büyük kertenkele benzeri sürüngenlere verilen ortak bir addir. "Korkunç kertenkele" anlamına gelen Yunanca kökenli dinozor sözcüğü, bu hayvanlara devasa boyutlarından dolayı bir ad olarak konmuştur. Bu kocaman kertenkeleler gerçekten büyüktüler, ağabeyiniz bile onun yanında ufacık kalırdı. Kimileriniz fillerin çok büyük olduğunu düşünebilir, ama öyle dinozorlar vardı ki fillerden de büyüktü.

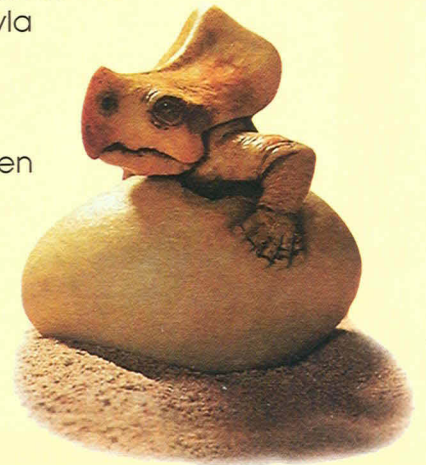
Bazı otobur dinozor türleri 30 metre uzunlukta, 15 metre yükseklikte ve yaklaşık olarak 80 ton ağırlıkta olabiliyordu. Bu özellikleriyle dinozorlar yürüyen apartmanlar gibiydiler. Bilimadamları bu ölçüleri, araştırmaları sonucunda buldukları dinozor

kemiklerine bakarak tahmin edebiliyorlar. Sözelimi ABD'de bir çölde bulunan dinozor omuz kemiği 2,5 metre, boyun kemiği ise 1,4 metreydi.

Bilimadamları bugüne değin buldukları en büyük dinozorun kemiklerini bir araya getirdiklerinde onun gerçekten çok büyük olduğunu gördüler. Hayvanın boyu 46 metreydi. Bu büyüklük bir futbol sahasının yaklaşık yarısı kadardır. 100 tona yakın bir ağırlığı olduğu tahmin edilen bu dinozora hemen "Seismosaurus" adı yakıştırılmış. Bu sözcüğü Türkçe'ye çevirirsek "Depremozor" yani deprem yapan dinozor gibi bir anlamı oluyor. Hayvana bu ismin verilme nedeni ise çok büyük olduğu için, yürürken yer sarsıntısına neden olacağına düşünülmesi.

Günümüzde artık hiçbir dinozor yaşamıyor. En son dinozorun da ölmesinden bu yana yaklaşık altmış beş milyon yıl geçti. Bazı dinozorların yeryüzünde yaşamış en iri hayvanlar olmasına karşın, onların daha eski türleri oldukça küçüktü. Bunlar bugün yaşamakta olan timsahların ve kuşların atalarıyla akrabaydılar.

Başlangıçta dinozorların hemen hepsi etçil (et yiyerek beslenen) hayvanlardı.

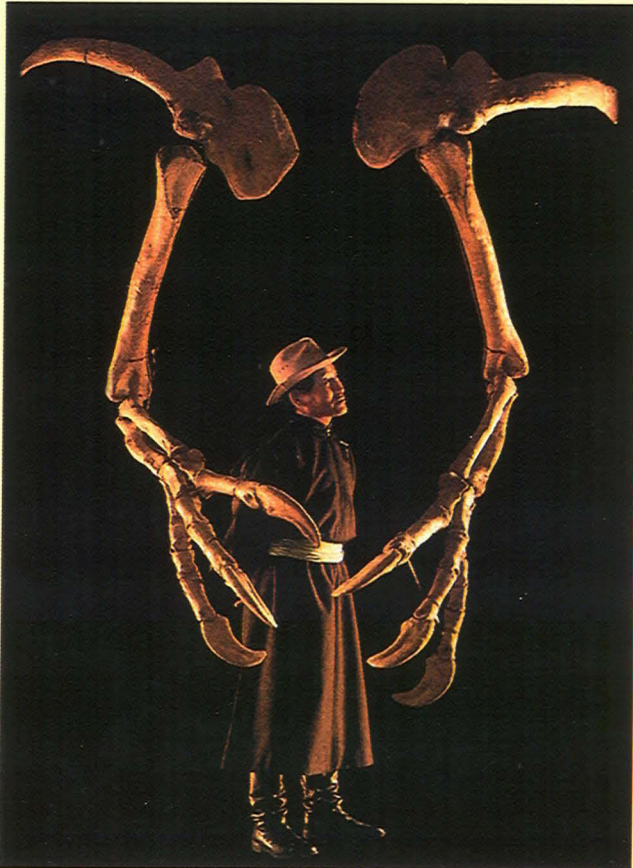

Zamanla pek çoğu, ilkel sürüngenlere özgü olan bu yaşam tarzını bırakıp bitkiyle beslenmeye başladı.

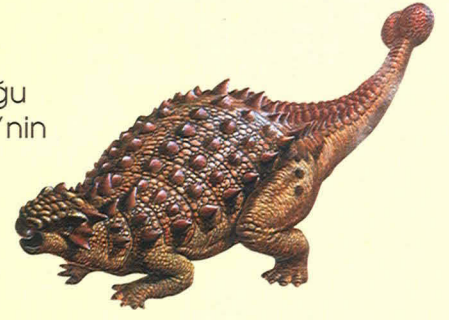
İlk dinozorlar çoğunlukla iki ayaklarının üzerinde yürüyorlardı. İçlerinden büyük bölümü

yeryüzünden silininceye kadar bu özelliklerini korudular. Otçul dinozorlar ise zamanla dört ayak üzerinde yürümeye başladılar.

Dinozorlar yeryüzünde çok eski tarihlerde var olmuşlardı. Milyonlarca yıl önce yaşanan ve adına Mezozoik Zaman denen bir çağda yaşadı dinozorlar. Bilimadamları Mezozoik Zamanı üç döneme ayırırlar: Triyas dönemi (225-190 milyon yıl önce), Jura dönemi (190-136 milyon yıl önce) ve Tebeşir dönemi (136-65 milyon yıl önce). Dinozorlar ilk kez Triyas döneminin sonlarına doğru tarih sahnesine çıktılar. Avrupa, Kuzey Amerika, Çin'in batısı ve Güney Afrika'da yaygın olarak dinozor yaşadığını bugün bulunan fosillerden anlayabiliyoruz.

Dinozorların çoğu Tebeşir Dönemi'nin bitimine değin varlıklarını sürdürmüş,

sonrasında esrarengiz bir şekilde birdenbire yok olmuşlardır. 65 milyon yıldan daha yeni olan toprak katmanlarının hemen hiçbirinde dinozor kalıntısına rastlanmaz. Bu ani yok oluşun nedeni bugün bile açıklanamamıştır. Bilimadamları yıllar boyunca bu dev sürüngenlerin toplu halde ortadan yok oluşlarını, ani sıcaklık değişiklikleri, salgın hastalıklar ve dinozor yumurtalarıyla beslenen ilk memelilerin varlığıyla açıklamaya çalışmıştır.

Günümüzde bu varsayımlara bir yenisi daha eklendi. Bu varsayıma göre Dünya ile çarpışan bir gök taşının neden olduğu yoğun bir toz bulutu yeryüzünde üç yıl süren karanlık bir dönem başlatmış. Güneş ışınlarının yeryüzüne ulaşamaması yüzünden bitkiler fotosentez yapamaz. Böylelikle yiyecek bulamayan dinozorlar ortadan kalkarlar. Bu varsayımın jeolojik verilerle de bir ölçüde desteklenmesine, öteki açıklamalardan daha tutarlı olmasına karşın, dev sürüngenlerin ortadan birdenbire nasıl kaybolduğu kesin olarak bilinmemektedir.

Gökhan Tok